

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

**T.C.
SOFYA BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ**

BULGARİSTAN TARIM MAKİNALARI VE CİHAZLARI SEKTÖRÜ

**OCAK 2017
SOFYA**

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	3
ÜLKE EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ.....	4
ÜLKE KİMLİĞİ	4
BULGARİSTAN EKONOMİSİ.....	4
SEKTÖRÜN TANIMI VE RAPORUN KAPSADIĞI ÜRÜNLER	7
BULGARİSTAN'DA TARIM SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ.....	7
GENEL DURUM	7
ORGANİK TARIM	10
BULGARİSTAN TARIM SEKTÖRÜNDE TEMEL SORUNLAR	10
2017 YILINDA TARIM SEKTÖRÜNE FİNANSMAN İMKANLARI.....	11
BULGARİSTAN'DA TARIM MAKİNALARI SEKTÖRÜ	11
TARIM MAKİNALARI İMALATI	11
BULGARİSTAN'DA TARIM MAKİNALARI PİYASASI	13
<i>Bulgaristan'da Tarım Makinaları ve Cihazlarının Durumu .....</i>	<i>13</i>
<i>Tarım Makina ve Cihazları Alımlarında Finansman İmkanları .....</i>	<i>14</i>
<i>Tarım Makina ve Cihazları Satan Büyük Firmalar.....</i>	<i>14</i>
<i>Tarım Makina ve Cihazları Piyasasının Büyüklüğü.....</i>	<i>16</i>
TARIM MAKİNALARI DIŞ TİCARETİ.....	16
<i>İthalat .....</i>	<i>16</i>
Ürün Grupları Bazında İthalat	16
Ülkeler Bazında İthalat	17
<i>İhracat .....</i>	<i>19</i>
Ürün Grupları Bazında İhracat	19
Ülkeler Bazında İhracat.....	20
<i>Dış Ticaret Hacmi ve Dış Ticaret Dengesi.....</i>	<i>22</i>
BULGARİSTAN'IN TÜRKİYE'DEN SEKTÖREL İTHALATI	23
MEVZUAT	24
ARAÇ/AKSAM TİP ONAYI BELGESİ	24
CE İŞARETİ.....	25
SEKTÖREL FUARLAR	26
İLGİLİ DEVLET KURUMLARI VE SEKTÖREL KURULUŞLAR.....	27

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

TABLolar

Tablo 1	Bulgaristan Hakkında Genel Bilgiler	4
Tablo 2	2010-2015 Yıllarında Bulgaristan'da Tarımsal Üretim Sektörel Dağılımı	9
Tablo 3	Nihai Tarımsal Üretime En Çok Katkı Sağlayan Bitkisel ve Hayvansal Ürünler	9
Tablo 4	Yıl Sonu İtibariyle Bulgaristan'da Organik Tarımla İştilgal Eden Çiftçi Bilgileri	10
Tablo 5	Bulgaristan'da Tarım Makina ve Cihazları Üreten Şirketler	12
Tablo 6	2015 Yılı İtibariyle Tarım Makina ve Cihazlarının Yaş Yapısı	13
Tablo 7	Bulgaristan'da Tarım Makina ve Cihazları Satan En Büyük 20 Firma	15
Tablo 8	2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Ürün Grupları Bazında Tarım Makina ve Cihazları İthalatı	17
Tablo 9	2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Ürün Grupları Bazında Tarım Makina ve Cihazları İhracatı	20
Tablo 10	2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'den Tarım Makina ve Cihazları İthalatı (Bin EURO) ve Türkiye'nin Bulgaristan'a Tarım Makina ve Cihazları İhracat Potansiyeli	23
Tablo 11	Bulgaristan'daki Sektörel Fuarlar	26

ŞEKİLLER

Şekil 1	2000-2015 Döneminde Cari Fiyatlarla Bulgaristan GSYİH'sı (Milyon EURO) ve GSYİH Büyüme Oranları	5
Şekil 2	2005-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Dış Ticareti	6
Şekil 3	2005-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye İle Ticareti	6
Şekil 4	Yıllar İtibariyle Kayıtlı Tarımsal Üretici Sayısı	8
Şekil 5	2015 Yılında Bulgaristan'ın 8701 GTİP Kodundan İthalatında Belli Başlı Ülkeler	18
Şekil 6	2015 Yılında Bulgaristan'ın 8433 GTİP Kodundan İthalatında Belli Başlı Ülkeler	19
Şekil 7	2015 Yılında Bulgaristan'ın 8701 GTİP Kodundan İhracatında Belli Başlı Ülkeler	21
Şekil 8	2001-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Tarım Makina ve Cihazı Dış Ticareti	22

EKLER

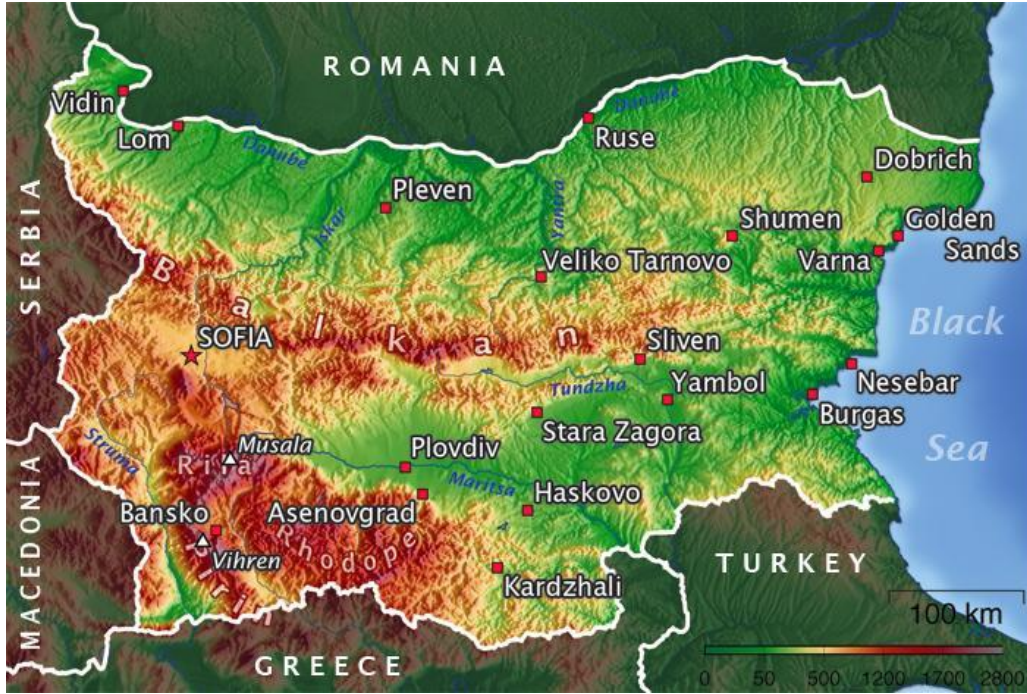
EK 1	Araç/Aksam Tip Onayı Örneği	28
EK 2	Tarım Makinalarının Araç/Aksam Tip Onayı Kapsamında Olduklarını Gösteren Uygunluk Belgesi Örneği	30
EK 3	Tarım Araçlarının Üzerinde Bulunması Gereken Tabela Örneği	31
EK 4	CE İşareti Örneği	33

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

GİRİŞ

Bu rapor, T.C. Sofya Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği'nce Bulgaristan, Türkiye ve uluslararası kaynaklı verilere dayanılarak hazırlanmıştır. Rapor Bulgaristan hakkında genel bilgileri içermekte, ancak tarım makinaları sektörünü ayrıntılı bir şekilde incelemektedir. İçerdiği bilgiler, Türk işadamlarının Bulgaristan pazarına girmeye yönelik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla derlenmiştir.

ÜLKE EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Ülke Kimliği

Tablo 1

Bulgaristan Hakkında Genel Bilgiler

Devletin adı	Bulgaristan Cumhuriyeti
Başkenti	Sofya
Yönetim biçimi	Parlamber Cumhuriyet
Resmi dili	Bulgarca
Alfabesi	Kiril alfabesi
Dinsel dağılım	Ortodoks Hristiyan, Müslüman
Para birimi	Leva (BGN), 1 Leva=100 stotinki
Ölçü sistemi	Metrik
Üyesi olduğu uluslararası kuruluşlar	AB, NATO, BM, IMF, WTO, Dünya Bankası
Sabit döviz kurları	Leva/EURO – 1,95583
Yüzölçümü	110 993 km ²
Nüfus (2015)	7 153 784
Kentsel nüfus	% 73,1
Ortalama yıllık nüfus artışı (%)	- 7
Mesai saatleri ve günleri	9.00-17.30 – Pazartesi-Cuma
Haftalık çalışma saati (Ortalama)	40
Büyük kentler ve limanlar	Sofya, Filibe (Plovdiv), Varna (liman), Burgaz (liman), Rusçuk (Ruse, liman), Eski Zağra (Stara Zagora), Plevne (Pleven)
Türkiye ile saat farkı	Yok
Uluslararası telefon kodu	+359

Bulgaristan Ekonomisi

Bulgaristan ekonomisi, serbest piyasa şartlarına göre işleyen, dışa açık, özel sektörü orta düzeyde gelişmiş, az sayıda stratejik devlet işletmesi olan bir ekonomidir. Dünya Bankası, Bulgaristan ekonomisini üst orta gelirli ekonomilerden addetmektedir.¹ Bazı dış değerlendirmelere göre Bulgaristan ekonomisi 2015 yılında satın alma gücü paritesine göre dünyada 77. sıradadır. Uluslararası kuruluşların bazı değerlendirmelerine göre Bulgaristan'ın güçlü yönleri hızlı internet kullanımı ile yakından ilgisi olan teknik yeterlilik ve makroekonomik istikrardır. Emek piyasasının durumu (yüksek işsizlik oranı, düşük verimlilik, ülkenin nitelikli işgücü çekme konusundaki yetersizliği), iş yapma ortamı (yolsuzluk, bürokratik verimsizlik, finansman sıkıntıları ve son yılda siyasi istikrarsızlık), AR-GE faaliyetlerinin kısıtlı kalması, kurumsal kalite (yargıda sıkıntılar, devlet politikalarında şeffaflığın bulunmaması, siyasetçilere olan güvenin azalması) rekabet gücünü olumsuz etkileyen faktörlerdir.

Bulgaristan 1 Ocak 2007'de AB'ye tam üye olmuştur. AB üyeliği koşulları Bulgaristan'ın ekonomik yapısında önemli reformların yapılmasına sebep olmuştur. Ancak, kişi başına GSYİH bakımından

¹ <http://www.worldbank.org/en/country/bulgaria/overview>

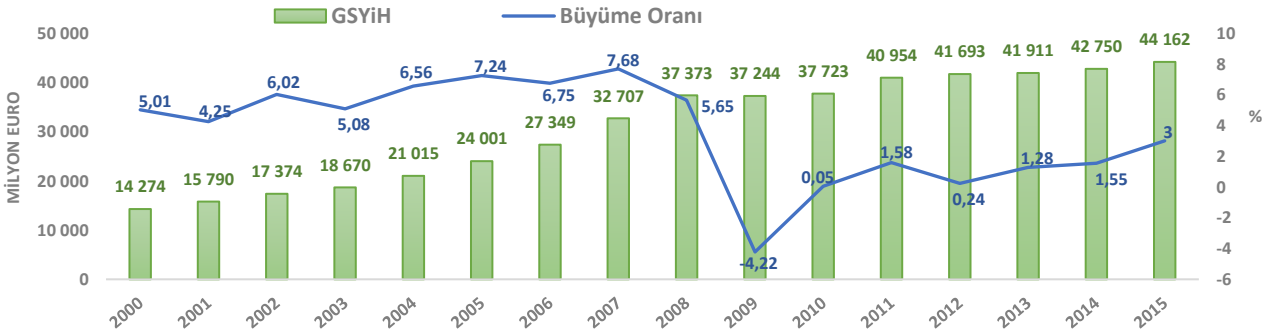
SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Bulgaristan, Avrupa Birliği'nin en fakir ülkesi olmaya devam etmektedir. Bulgaristan kişi başına GSYİH'sı 6 136 EURO olup AB ortalama kişi başına GSYİH'sının % 46'sı kadardır. Uzman görüşlerine göre ancak 20 yılda Bulgaristan, ülkenin kişi başına gelirini AB ortalamasının üçte ikisine yükseltebilecektir.

Bulgaristan ekonomisinde, GSYİH'nın % 4,2 oranında daralma yaşadığı 2009 krizinden sonra, 2015 yılı arka arkaya büyümenin yaşandığı altıncı yıl olmuştur. 2010-2013 döneminde ortalama yıllık büyüme % 1,1 oranında seyrettikten sonra EURO bölgesindeki iyileşme nedeniyle 2014'te 1,55'e yükselmiş, 2015'te kriz sonrasında en hızlı büyüme yaşanmış ve bu oran % 3 olarak gerçekleşmiştir.² Gerçekleşen büyüme oranı, bir çok uluslararası kuruluşun olumsuz beklentilerini aşmış, 2015 yılında Bulgaristan'ın AB'de en hızlı büyüyen ekonomiler arasında yer almasına neden olmuştur. 2015'teki büyüme güçlü ihracat performansından kaynaklanmıştır.

Şekil 1

2000-2015 Döneminde Cari Fiyatlarla Bulgaristan GSYİH'sı (Milyon EURO) ve GSYİH Büyüme Oranları (%)

Kaynak: Ulusal İstatistik Enstitüsü

Bulgaristan, küçük, dış ticaret açığı olan, dışa açık ve değişikliklere yavaş ayak uyduran bir ekonomidir. Düşük satın alma gücü, düşük emek verimliliği, öncelikli sektörlerde yatırım eksikliği ve üretimde AR-GE yetersizliği Bulgaristan'ın dış ticaretini olumsuz etkilemektedir. Dünya ticaretinde Bulgaristan'ın payı % 1,6 civarındadır.

2005-2015 döneminde Bulgaristan'ın ihracatı % 145,6, ithalatı % 80,1, ticaret hacmi % 105,8 artmıştır. Kriz öncesinde dış ticaret açığı artış trendinde olmasına rağmen 2009'dan sonra ihracatın artış oranı ithalatın artış oranını aştığı için 2005-2015 döneminde dış ticaret açığında % 39,2 oranında önemli bir azalma meydana gelmiştir. 2008 yılında dünyada yaşanan mali ve ekonomik kriz Bulgaristan dış ticaretini olumsuz etkilemiş, krizden sonraki ilk yıl olan 2009'da ihracat % 23, ithalat % 33, hacim ise % 29 oranında azalmıştır. Dış ticaret hacmi 2011 yılında kriz öncesi seviyeleri aşabilmiştir.

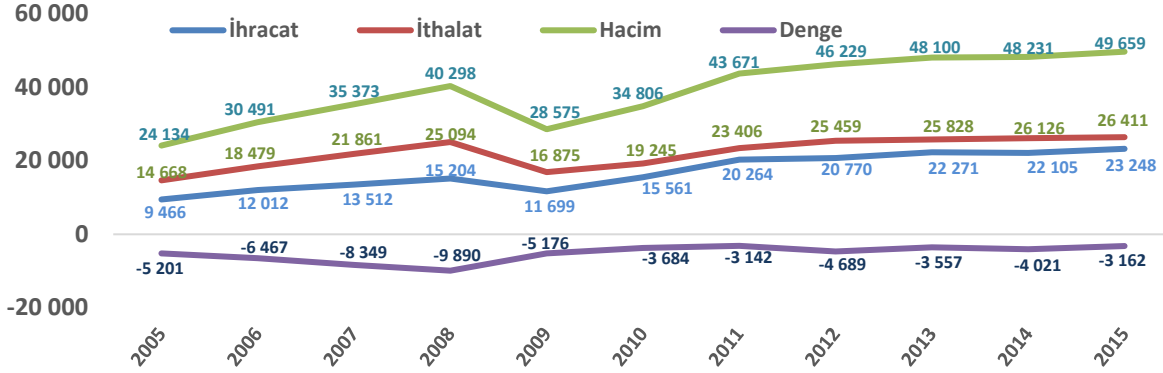
² <http://nsi.bg/en/content/5484/gdp-production-approach-%E2%80%93-total-economy>

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Şekil 2

2005-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Dış Ticareti (Milyon EURO)

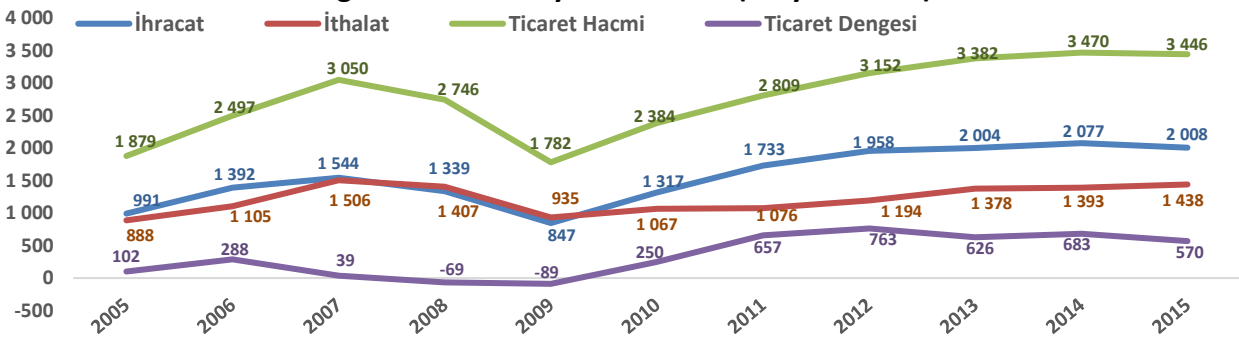

Kaynak: Bulgaristan Merkez Bankası

Bulgaristan'ın Türkiye ile ticaretinin yakın geçmişini özetlemek gerekirse, 2002-2007 yılları arasında Türkiye-Bulgaristan ticaret hacminin % 26 gibi yüksek bir yıllık ortalama ile büyüdüğü, Türkiye'nin Bulgaristan'ın toplam dış ticaretindeki payının sürekli arttığı, ülkemizin Bulgaristan'ın en büyük ihracat pazarı olduğu, Bulgaristan'ın toplam ihracatının % 10'dan fazlasını Türkiye'ye yaptığı ve iki ülkenin karşılıklı ticaretinin sürekli dengede olduğu vurgulanmalıdır. Ancak, uluslararası mali krizin etkisiyle 2008 yılında iki ülke arasındaki toplam ticaret hacmi yıllık bazda % 10 azalmış, 2009 yılında ise % 35 oranında bir düşüş daha yaşanmıştır. 2007 yılında 3 050 milyon EURO'ya ulaşan ticaret hacmi doruğu kriz sonrasında ancak 2012 yılında 3 152 milyon EURO'luk ticaret hacmi ile aşılabılmıştır. Krizin etkilerinin azalmaya başlamasıyla ikili ticaret, dengesiz bir şekilde Türkiye aleyhine gelişmiştir. 2009-2015 döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'ye ihracatı % 237 gibi yüksek bir oranla büyüyerek 847 milyon EURO'dan 2 milyar EURO'ya ulaşmasına rağmen Türkiye'nin Bulgaristan'a ihracatı % 154 gibi düşük bir büyüme oranında kalmış ve 2015 yılında 1,438 milyar EURO'luk büyüklüğü ile kriz öncesi seviyelerine ulaşabilmektedir. İkili ticaretin Bulgaristan'ın toplam ticaretindeki payının kriz öncesi rakam olan % 8,6'dan kriz sonrasında % 7'lere gerilediği de dikkat çekmektedir.

Şekil 3

2005-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye İle Ticareti (Milyon EURO)

Kaynak: Bulgaristan Merkez Bankası

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

SEKTÖRÜN TANIMI VE RAPORUN KAPSADIĞI ÜRÜNLER

Raporda yer alan veri ve değerlendirmeler pulluklar, tırmıklar, skarifikatörler, kültivatörler, zararlı otları ayıklayan makinalar, çapa makinaları, ekim ve dikim makinaları, gübreleme makina ve cihazları, çimenlikler, parklar veya spor alanları için çim biçme makina ve cihazları, ot hazırlama makina ve cihazları, ot ve saman balyalama makina ve cihazları, traktörler, biçer döverler, sap döver harman makinaları, kök ve yumru sökme makinaları, silaj makinaları, yumurtaları/meyveleri ve diğer tarım ürünlerini ağırlık ve büyüklüklerine göre ayırmaya ve temizlemeye mahsus makina ve cihazlar, süt sağma makinaları, sütçülükte kullanılan makina ve cihazlar, şarap/elma şarabı/meyva suları veya benzeri içeceklerin imaline mahsus presler/fulvarlar ve benzeri makina ve cihazlar, hayvan yemlerini hazırlamaya mahsus makina ve cihazlar, kümes hayvancılığına mahsus makina ve cihazlar, civciv çıkartma ve büyütme makina ve cihazları, tarla ve bahçe tarımına/ormancılığa mahsus makina ve cihazlar ile bahse konu makina/cihaz aksam ve parçalarını kapsamaktadır.

BULGARİSTAN'DA TARIM SEKTÖRÜNE GENEL BİR BAKIŞ

Tarım makinaları ve cihazları sektörü tarım sektörü ile bire bir bağlantılıdır. Zira, bir taraftan, teknik ve teknolojik bakımdan yenilenme süreci tarımsal üretimde verimlilik ve rekabet gücü artışının ana etkenidir. Diğer taraftan, tarım sektöründeki ihtiyaçlar tarım makinaları ve cihazları sektörünü şekillendirmektedir. Bulgaristan'da tarım sektörünün gelişimini yavaşlatan en önemli etkenlerden biri tarımsal üretimde mekanizasyon seviyesinin düşük olmasıdır. Bu durum, tarımda verimliliğin artırılması ve rekabetçi olunması için tarım makina ve cihazlarının yenilenmesini ve sayıca artırılmasını gerektirmektedir. Tarım makinaları ve cihazları piyasasına ışık tutması sebebiyle aşağıda kısaca Bulgaristan tarım sektörü incelenmiştir.

Genel Durum

Bulgaristan'da tarım üretimi, modernize edilmesi durumunda oldukça önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Azalan ve yaşlanan nüfus nedeniyle tarım alanlarını ekip işleyecek işgücü kıtlığı yaşanmakta ve bu da tarım hasılasının yetersiz kalmasına yol açmaktadır. Oysa Bulgaristan'ın gerek toprak gerekse de iklim yapısı tarıma elverişlidir. Bulgaristan'ın AB üyeliği ile birlikte tarım sektörüne Avrupa finansmanı sağlanmaktadır.

Kriz döneminde tarımın en az etkilenen sektörlerden olmasına rağmen, kredi maliyetinin artması, iklim koşullarının öngörülememesi, sulama sistemlerinin eskimeye devam etmesi, tarımsal ürünlerin satın alımı konusundaki belirsizlikler sektörü riskli duruma getirmiştir.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

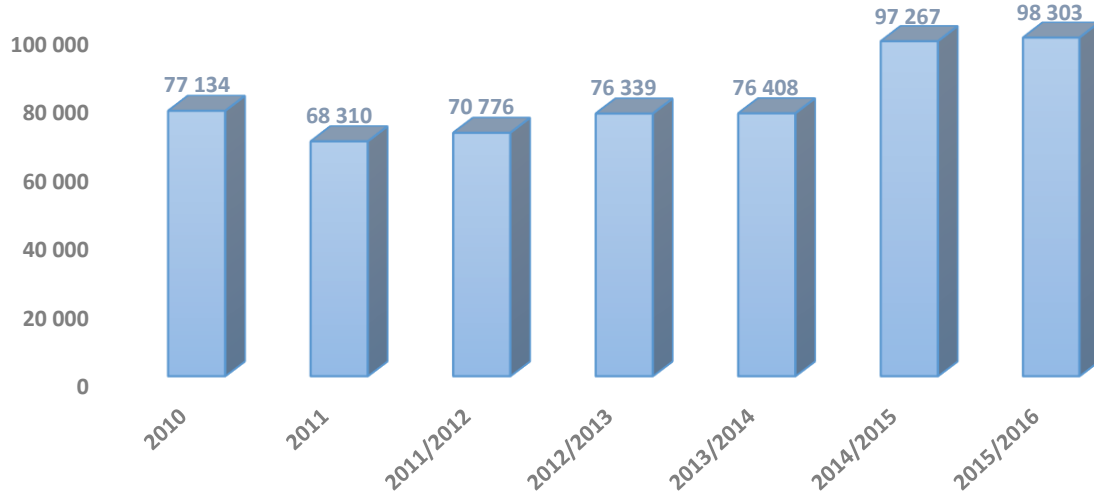
Tarım sektörünün Bulgaristan ekonomisindeki payı 2015 yılında % 5,1, 2014 yılında ise % 5,3 olarak gerçekleşmiştir.

Bulgaristan’da 2015 yılı verilerine göre tarımsal arazilerin toplam büyüklüğü 5,2 milyon hektardır (ülke topraklarının yaklaşık % 46,9’u). Kullanılan tarımsal araziler yaklaşık 5 milyon hektardır (ülke topraklarının % 45,1’i). 2014 yılına göre kullanılan tarımsal arazilerde % 0,7 oranında bir artış kaydedilmiştir.

Bulgaristan’da kayıtlı tarımsal üreticilerin sayısı 2014/2015 itibariyle 97 267 olup bir önceki döneme göre yaklaşık 21 binlik bir artış gözlenmiştir. 2015/2016 döneminde ise tarımsal üretici sayısında 1 036 artış olmuştur.³

Şekil 4

Yıllar İtibariyle Kayıtlı Tarımsal Üretici Sayısı

Kaynak: Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı

Aşağıdaki tabloda 2010-2015 döneminde Bulgaristan’da tarımsal üretimin sektörel dağılımı verilmiştir. 2015 yılında tarım sektör çıktısı yıllık bazda % 6,2 azalarak 4 milyar EURO seviyesinde gerçekleşmiştir. Tarım üretiminde birinci sırayı hububat-bakliyat üretimi almıştır. İkinci sırada endüstriyel tarım ürünleri gelmektedir. Hayvanlar ve hayvancılık ürünleri Bulgaristan’ın tarım üretiminde 3. ve 4. sırada yer almaktadır.

³ Tarım Raporu 2016, Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 2

2010-2015 Yıllarında Bulgaristan'da Tarımsal Üretim Sektörel Dağılımı

Milyon EURO

No	Ürünler	2010	2011	2012	2013	2014	2015
1	Hububat/Bakliyat	842,8	1 196,0	1 311,5	1 258,5	1 330,8	1 228,7
2	Endüstriyel Tarım Ürünleri	747,3	921,1	856,4	867,8	966,4	967,7
3	Silo Yem Bitkileri	192,5	143,6	213,2	188,6	129,5	64,0
4	Sebze	184,4	119,9	117,2	139,0	142,5	144,1
5	Patates	60,8	17,0	26,7	62,2	24,1	32,3
6	Meyve	122,0	129,2	140,6	156,4	126,5	171,2
7	Diğer Bitkisel Ürünler	3,5	15,2	7,3	9,1	33,7	17,7
8	Hayvanlar	559,7	627,3	640,9	581,7	566,7	578,3
9	Hayvancılık Ürünleri	521,4	608,6	577,6	580,4	555,7	462,9
10	Tarımsal Hizmet Ürünleri	251,5	260,2	269,2	271,3	262,0	248,1
11	Tarımsal Üretimden Ayrılmaz İkincil Faaliyetler	336,1	316,9	263,1	278,7	164,0	118,1
	Toplam Tarımsal Üretim	3 822,0	4 355,0	4 423,7	4 393,7	4 301,9	4 033,1

Kaynak: Ulusal İstatistik Enstitüsü

Not: Cari değerler, Bulgar Levasının EURO'ya endeksli olduğu 1,95583 kurundan Leva'dan EURO'ya çevrilmiştir

İç cirolar düştükten sonra rakamına ulaşılan nihai tarımsal üretim 2015 yılında % 9,4 oranında azalarak baz fiyatlarla 3 899 milyon EURO olarak gerçekleşmiştir. Bitkisel üretim nihai tarımsal üretimin % 65'ini, hayvansal üretim % 25,5'ini, tarımsal hizmetler % 6,2'sini, tarımsal üretimden ayrılmaz ikincil faaliyetler ise % 3,2'sini teşkil etmektedir. 2015 yılında nihai tarımsal üretim değerinin oluşmasında en çok katkı sağlayan bitkisel ve hayvansal ürünler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 3

Nihai Tarımsal Üretime En Çok Katkı Sağlayan

<u>Bitkisel Ürünler</u>	Pay %	Milyon Leva	Milyon EURO	Değişim %
Buğday	16,8%	1 281,9	655,4	-14,7%
Ayçiçeği	14,1%	1 078,4	551,4	-10,2%
Tane mısır	8,8%	673,3	344,3	-13,4%
Kolza	4,0%	306,7	156,8	-7,6%
Tütün	2,6%	201,0	102,8	-25,6%

<u>Hayvansal Ürünler</u>	Pay %	Milyon Leva	Milyon EURO	Değişim %
Süt üretimi	9,2%	702,2	359,0	-19,5%
Kanatlı	4,0%	306,1	156,5	-10,0%
Domuz	3,6%	272,2	139,2	-9,6%
Küçükbaş hayvanlar	2,9%	220,5	112,7	5,4%
Büyükbaş hayvanlar	2,8%	2 015,8	1 030,7	-12,8%
Yumurta	2,1%	162,3	83,0	5,5%

Kaynak: Tarım Raporu 2016, Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı

Organik Tarım

2015 yılı sonunda Bulgaristan'daki organik tarım ürünleri üreticileri 5 919'dur. Aşağıda yer alan tablodan da görüleceği üzere, söz konusu sayı son üç yılda % 115 oranında artış göstermiştir.

Tablo 4

Yıl Sonu İtibariyle Bulgaristan'da Organik Tarımla İştigal Eden Çiftçi Bilgileri

İşletmeler	2012	2013	2014	2015	Δ '12/'15
Organik Tarım Üreticileri	2 754	3 854	3 893	5 919	114,9%
Organik Tarım Ürünleri İşleyen Şirketler	81	92	132	161	98,8%
Organik Tarım Ürünleri İthalatçıları	1	3	3	8	700,0%
Organik Tarım Ürünleri İhracatçıları	14	10	12	9	-35,7%

Kaynak: Eurostat

Ancak 2011 ve 2012 yıllarında organik tarım üreticisi sayısında sırayla % 118 ve % 76'lık artışlar da dikkate alındığında beş yılda organik tarım ürünleri üretici sayısının sekize katlandığı görülmektedir. AB'deki ortalama % 17'lik yıllık artış ışığında Bulgaristan'daki artış yoğun bir şekilde gerçekleşmektedir.

Eurostat verilerine göre 2014 yılında Bulgaristan'da toplam tarım arazilerinin % 1,03'ü organik tarım ürünlerinin üretiminde kullanılmış olup, ülkeyi AB'de sondan önceki pozisyona, Malta'nın önüne yerleştirmiştir. Diğer taraftan, 2009 yılına göre organik tarım arazilerinin toplam tarım arazilerine oranında, düşük bazdan kaynaklanan, % 293'lük çarpıcı bir artış meydana gelmiştir. Bu artış, söz konusu dönemde AB'de yaşanan en büyük artıştır.

Bulgaristan Tarım Sektöründe Temel Sorunlar⁴

- ✚ Son yıllarda olumlu gelişme yaşanmayan düşük verimlilik;
- ✚ Arazi mülkiyetinde parçalanma;
- ✚ Makina ve cihazların doğru kullanılmaması;
- ✚ Yönetim becerisi ve bilgi eksikliği;
- ✚ Dış finansmana ulaşmada zaman zaman yaşanan zorluklar;
- ✚ Yetersiz sulama ve drenaj altyapısı;

⁴ Orkomies M., Bulgarian Agricultural Machinery Market, sayfa 14

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

- ✚ Tarımsal araştırma altyapısında az gelişmişlik;
- ✚ Gelişmemiş hayvancılık;
- ✚ Nitelsiz yönetici ve çalışanlar.

2017 Yılında Tarım Sektörüne Finansman İmkanları

Tarım ve Gıda Bakanlığı'nın yaptığı açıklamaya göre 2017 yılında AB fonları çerçevesinde Bulgar çiftçiler 1,55 milyar Leva'yı aşkın tutarda doğrudan parasal destek alacaktır. Bunun haricinde 300 milyon Leva'lık ulusal destek de sağlanacaktır. Başvuru süresi 1 Mart – 15 Mayıs 2017'dir. "Genç Çiftçilerin Çiftlik Kurması" mekanizmasının bütçesi ise 41,5 milyon EURO'dur. Başvurular Temmuz ayında yapılacaktır. "Tarımsal Ürünlerin İşlenmesine/Pazarlanmasına Yatırım" mekanizmasının bütçesi 85 milyon EURO'dur. Başvuru süresi Mayıs-Haziran 2017'dir. Ormanların doğal afetlerden korunmasına ilişkin "Kırsal Bölgelerin Gelişim Programı" çerçevesinde 8,5 milyon EURO'luk destek öngörülmektedir. Söz konusu teşviklere başvurular Ekim-Kasım 2017 döneminde yapılacaktır.

BULGARİSTAN'DA TARIM MAKİNALARI SEKTÖRÜ

Tarım Makinaları İmalatı

Bulgaristan'ın kısıtlı tarım makinaları ve cihazları üretimi bulunmaktadır. Söz konusu üretim, pulluklar, tırmıklar, kültivatörler, römorklar, traktör silindirleri, pülverizatörler, kesek kırma makinaları, lavanta toplama makinaları, tohumkerler, sap döver harman makinaları, biçer döver başlıkları, yem makinaları, hububat temizleme makinaları, silolar, sütçülük makinaları vb. makina ve cihazlardan oluşmaktadır. Uzman görüşlerine göre Bulgaristan'da traktör üretimi kar sağlamayan bir faaliyettir. Küçük iç piyasa, ölçek ekonomilerinden yararlanılamadığı için traktör üretimini imkansız kılmaktadır.

Aşağıda verilen tabloda Bulgaristan'da belli başlı tarım makina ve cihaz üreticilerinin bilgileri yer almaktadır. Söz konusu üreticiler sektördeki üretimin büyük bir kısmını gerçekleştirmekte olup 2015 yılında toplam 27,5 milyon EURO'luk ciroları bulunmaktadır.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 5

Bulgarisyan'da Tarım Makina ve Cihazları Üreten Şirketler

Sıra No:	Şirket	Şehir	Web	Email	Satış Gelirleri (2015)
1	MADARA AGRO	Shumen	http://www.madaragroup.com		4 074 555 €
2	METALAGRO	Dobrich	http://www.metalagro.bg/	metalagro_1953@abv.bg	2 939 552 €
3	METAREM	Pavlikeni	http://www.metarem.com	metarem@vestel.bg	2 544 679 €
4	RALOMEX	Zavet	http://www.ralomex.com	order@ralomex.com	2 260 289 €
5	KAMT	Karnobat	http://www.kamt-bg.com	office@kamt-bg.com	1 816 313 €
6	PERLA	Nova Zagora	http://www.perla-bg.com	office@perla-bg.com	1 257 250 €
7	ELTRON	Veliko Tarnovo	http://www.eltronbg.com/		1 250 090 €
8	GEOMAR AGROTECH	Kozarevets	http://et-geomar.com	MM_07@ABV.BG	1 192 291 €
9	SLAV - VERIGI	Stara Zagora	http://www.slav-chains.com	sales@slav-chains.com	1 038 843 €
10	MALTEHAGRO	Botevgrad	http://www.maltehagro.bg	maltehagro@botevgrad.com	883 860 €
11	ORUDITSA 2000	Elhovo	http://www.orudica.com	orudica@mail.bg	830 665 €
12	AGROSTIL OOD	Stara Zagora	http://www.unluziraat.com.tr/	karabalieva@gmail.com	766 217 €
13	AGROMASH	Silistra		agromach_2008@abv.bg	745 757 €
14	AGROEMPROEKT-98	Ruse	www.agroemproje.com	agroemproje@yahoo.com	629 648 €
15	ITT AUSTRIA - PRODUCTION	Cherven bryag	http://www.itt-austria.com/	itt-austria@itt-austria.com	467 505 €
16	RENOM	Silistra			393 850 €
17	REMONT - SERVIC	Karnobat	http://remont-serviz.com/contacts.php	remont_serviz@mail.bg	380 039 €
18	AGROSYSTEM	Montana		agrosystems.zd@mbox.contact.bg	380 039 €
19	RADMARI GRUP	Cherven bryag		radmari_73@abv.bg	352 419 €
20	PARVI MAY	Polski Trambesh	http://www.pm-dad.com	parvimai@dir.bg	332 471 €
21	KALINA - KLENSKI OOD	Stara Zagora	www.kalina-kleński.com	kalina_kleński@abv.bg	311 499 €
22	AGROTECHREMONT	Popovo	http://www.elvigroup.com/index.html	agroteh61@mbox.contact.bg	295 132 €
23	FILSON-MILK	Klokotnitsa	http://filson-milkbg.com	sk_ivanovi@abv.bg	243 982 €
24	TOP 13	Silistra	http://topsioloji.com/	sis_ekonomist@abv.bg	240 402 €
25	DIK - ENGINEERING - LTD	Dobrich	http://www.dikengineering.com	dikengineering@dobrich.net	233 241 €
26	BARK	Varna		boiadjiewa@abv.bg	192 321 €
27	VEMA	Vratsa		vemaood@abv.bg	159 586 €
28	ZINOM	Dobrich		zinom@bergon.net	159 586 €
29	ZAGORA INZHENERING	Nova Zagora		office@glencom.bg	138 615 €
30	DENEV LTD	Silistra		DDENEV90@ABV.BG	130 431 €
31	SLIM	Silistra		jani_sm@abv.bg	115 086 €
32	HIDROTEHNIKA	Stamboliyski	http://www.HIDROTEHNIKA-BG.COM	HIDROTEHNIKA@GMAIL.COM	107 925 €
33	AGRIBIZ BG	Burgas	http://agribiz.co.uk	stefan1990.1990@abv.bg	95 649 €
34	MASHINOSTROENE-DS	General Toshevo		profesor@abv.bg	81 327 €
35	UNIVERS	Ruse			76 724 €
36	NOVA AGRO	Nova Zagora			70 586 €
37	STEM	Ruse		stembia@abv.bg	53 707 €
38	TEHSEL	Levski		tehsel@abv.bg	52 172 €
39	TEHNOSIM - SERBEZOV I S-IE	Dobrich	http://www.technosimb.com/	IVLAEVA@B-TRUST.ORG	48 080 €
40	STOMANA - ST	Sliven	http://stomana-st.com	imida@b-trust.org	47 057 €
41	AGROTEHNIKA-97	Ruse	http://www.agrotehnika97.a.bg/	agrotehnika_97@abv.bg	45 523 €
42	SHALOM	Sliven	http://www.shalom-bg.com/	office@shalom-bg.com	34 782 €
43	AGROCOMB	Dulovo		agrocomb2007@abv.bg	30 690 €
44	EDIMA	Dobrich		edima_tech@abv.bg	20 971 €
45	KOSTA METAL LTD	Pavlikeni		kostametal@abv.bg	16 879 €

Kaynak: ICAP

Bulgaristan'da Tarım Makinaları Piyasası

Bulgaristan'da Tarım Makinaları ve Cihazlarının Durumu

Bulgaristan mevzuatı tarım makinaları ve cihazlarına Tarım ve Gıda Bakanlığı nezdinde zorunlu kayıt şartını getirmektedir. Söz konusu kayıt, her makine ve cihazın durumunun takibini, çalıştığı sürece güvenliğin sağlanmasını, ülke çapındaki bütün makinalara ilişkin bir veritabanı tutulmasını, makine ve cihazın yenilenmesine ilişkin dinamiklerin takibini mümkün kılmaktadır. Bu çerçevede, 2015 yılında Tarım ve Gıda Bakanlığı nezdinde tutulan kayıtlara göre tarım ve ormancılık makina ve cihazları sayısı yıllık bazda % 9,2 artarak 292 081 olarak gerçekleşmiştir. Tekerli traktör sayısı % 6,1 oranında artmış, 74 589'a ulaşmıştır. Biçer döverlerde artış oranı % 4,6 olup 11 592'ye ulaşılmıştır. Kendinden hareketli olmayan makine ve cihaz sayısı % 11,2 artarak 148 282 seviyesine ulaşmıştır.⁵

Bulgaristan'da tarım makina ve cihazlarının yaşı AB ortalamasını 3-4 kez aşmaktadır.⁶ Aşağıdaki tabloda 2015 yılı itibariyle kayıtlı tarım makina ve cihazlarının yaşlarına göre dağılımı verilmektedir. Tablodan da görüleceği üzere tarım üreticileri eski makine almayı tercih etmektedir. Kendinden hareketli olmayan makina ve cihazların haricindeki gruplarda 10 yaş üzerindeki makinaların payı % 75 ila % 92 arasında değişmektedir. Sadece kendinden hareketli olmayan makina ve cihazda söz konusu oran daha düşük olup % 64,9'dur.

Tablo 6

2015 Yılı İtibariyle Tarım Makina ve Cihazlarının Yaş Yapısı (%)

Açıklama	Kayıtlı Makina Sayısı	2 yaşa kadar	3-4 yaş arası	5-6 yaş arası	7-8 yaş arası	9-10 yaş arası	10 yaş üzeri
Tekerli traktörler	74 589	3,1%	4,9%	3,9%	4,6%	4,2%	79,3%
Paletli traktörler	2 739	1,1%	1,9%	1,2%	1,9%	2,0%	91,9%
Traktör römorkları	32 535	3,5%	3,7%	2,5%	2,4%	1,1%	86,8%
Biçer döverler	11 592	3,9%	5,2%	4,6%	7,6%	3,0%	75,7%
Kendinden hareketli olmayanlar	148 282	6,4%	8,3%	7,2%	8,3%	4,9%	64,9%

Kaynak: Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı

2011-2015 döneminde 10 yaş üzerindeki makinaların kaydı yapılan makinalar içerisindeki payı giderek azalmaktadır. Tekerli traktörlerde söz konusu pay % 81,1'den % 79,3'e, paletli traktörlerde % 94,8'den % 91,9'a, traktör römorklarında pay % 93,1'den % 86,8'e, kendinden hareketli olmayan makina ve cihazda % 74,6'dan % 64,9'a, biçer döverlerde % 79,2'den % 75,7'ye düşmüştür. Diğer taraftan, nerdeyse tüm makina türlerinde yeni makinalar aleyhine 7-10 yaş aralığındaki makinalar tercih edilir olmuştur. Tarım ve Gıda Bakanlığı yetkilileri, tarım makina ve cihazlarının yenilenmesinin yılda % 2 gibi düşük bir oranla gerçekleştiğini, ancak bu oranın gayet yetersiz olduğunu ifade etmektedir. Diğer taraftan, sektör uzmanları, gerek çiftliklerin büyüklüğü, gerekse makina

⁵ Tarım Raporu 2016, Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı

⁶ Orkomies M., Bulgarian Agricultural Machinery Market, sayfa 19

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

yetersizliği dolayısıyla Bulgaristan’da tarım makina ve cihazının Avrupa’ya göre çok daha yoğun kullanıldığını, bu nedenle 5 yılı aşmayacak sürelerle yenilenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı kayıtlarına göre 2016 yılında yeni traktör alımlarında en çok tercih edilen markalar Jonh Deere, New Holland ve Kubota olmuştur. Yeni biçer döverlerde ise Claas, Jonh Deere, New Holland ve Case markaları en çok talep görmüştür. Sofya (leasing firmalarından dolayı), Dobrich, Pleven, Plovdiv, Burgas, Stara Zagora, Ruse ise en çok sayıda yeni tarım makina ve cihazının kayıt yaptırıldığı bölgeler olmuştur. Ocak-Eylül 2016 döneminde 923 yeni tekerli traktör, 107 yeni biçer döver kaydedilmiştir.

Tarım Makina ve Cihazları Alımlarında Finansman İmkanları

Bulgaristan’da tarım makina ve cihazları sektörü AB fonları çerçevesinde sağlanan finansman koşullarından doğrudan etkilenmektedir. Nitekim uzmanlar, 2015 yılında tarım makinaları satışlarındaki artışları önceki program döneminden Kırsal Bölgelerin Gelişimi Programı çerçevesindeki 121 No’lu teşvik mekanizmasının proje başvurularına açılmasına bağlamaktadır. Ancak, AB fonları piyasayı dönem dönem hareketlendirdiği gibi fonlar çerçevesinde ödeme olmadığı zamanlarda alıcılar bekleyişe geçip alım yapmamaktadır. Uzmanlara göre makina alımı yapılabilecek AB fonları çerçevesindeki teşvik mekanizmalarının açılışına dair sürelerde belirsizlik olduğunda veya daha önce açıklanan süreler gözetilmediğinde, tarım makinaları piyasası olumsuz etkilenmekte ve piyasada karışıklık meydana gelmektedir.⁷ 2016 yılında çiftliklere yatırıma ilişkin 4.1 No’lu teşvik mekanizması başvuruya açılmış olup büyük ilgiyle karşılaşmıştır. Bu mekanizma aracılığıyla sağlanacak finansmanın etkileri projeler tamamlandıktan sonra belli olacaktır.

2020 yılına kadar kırsal bölgelerin gelişimi için Bulgaristan’a AB fonlarından tahsis edilen 2 milyar EURO’nun üzerindeki destekten 700 milyon EURO’nun, tarım makinaları dahil, fiziksel varlıkların alımında kullanılması öngörülmektedir.

Son 6-7 yılda Bulgaristan tarım sektörünün bankalar nezdinde güvenilirliğini artırmış olup AB fonları haricinde diğer önemli finansman kaynağı olan banka kredilerinde daha uygun koşullar uygulanmaya başlanmıştır. Diğer taraftan, tarım makina ve cihazları alımında leasing hizmeti sunan şirketler de hizmetlerinde elverişli koşullar sağlamıştır. Büyük makina ithalatçıları ise alıcılara bunlardan ayrı finansman imkanları da sunabilmektedir.

Tarım Makina ve Cihazları Satan Büyük Firmalar

Aşağıda yer alan tabloda Bulgaristan’da sektördeki en büyük 20 firmanın satış gelirleri, sattıkları ürün türleri ve marka bilgileri ile web sayfaları verilmektedir. Söz konusu firmalar 2015 yılında 460 milyon EURO büyüklüğünde satış geliri gerçekleştirmiştir.

⁷ http://www.capital.bg/specialni_izdaniia/zemedelie/2016/09/01/2819419_subsiidiite_dvijat_i_pazara_na_agrotehnika/

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Tablo 7

Bulgaristan'da Tarım Makina ve Cihazları Satan En Büyük 20 Firma

Sıra No:	Şirket	Gelir (Bin EURO)	Satışını Yaptığı Ürün Grubu	Markalar	Web
1	Megatron	74 355	Traktörler, biçer döverler ve diğer	John Deere, New Holland, Claas, Kuhn, Doosan Infracore, Bobcat ve diğer	http://www.megatron.bg/
2	Titan Machinery Bulgaria	59 378	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Case IH, Vaderstad, Kverneland, Salford, Tecnom, Merlo ve diğer	http://titanmachinery.bg/?website=caseih&language=en&content=home
3	Zlatex D Stara Zagora	39 959	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Fendt, Valtra, Rabe, Manitou, Rauch, Hawe, Farmtech ve diğer	http://www.zlatex.com/
4	Rapid KB	38 430	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Claas, Amazone, Farwick, Strautmman, Kiesling, Walterscheid ve diğer	http://rapid.claas-partner.com/
5	Agrotron 2007	35 350	Traktörler, biçer döverler ve diğer	John Deere, Case, Claas, Massey Ferguson, Lemken, Rabe, Krone ve diğer	http://agrotron.bg/
6	Varex	26 702	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Massey Ferguson, Challenger, Laverda, Great Plains, Fella, Lemken ve diğer	http://varex.bg/?language=en
7	Opticom	21 959	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Landini, McCormick, JCB Fastrac, Monosem, Laverda ve diğer	http://www.opticom-bg.com/
8	Interagri Bulgaria	21 447	Traktörler, biçer döverler ve diğer	New Holland, Gregoire Besson, Kinze, Agrojet ve diğer	http://www.interagri.bg/
9	Animex	20 103	Traktörler, biçer döverler ve diğer	High-Capacity, Auto Command, Smart Sieve, New Holland ve diğer	http://en.animex.bg/
10	Agroin	18 415	Traktörler ve diğer	Steyr, Lemken, Unigreen, Pasquali, Mecmar, RM, Pnusej, Calderoni ve diğer	http://www.agroin.eu/en/
11	Iri Trade	13 417	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Deutz-Fahr, Becker, Kongskilde ve diğer	http://www.iritrade.com/en/
12	Universal - NVG	12 272	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Claas, Müller Elektronik, Conow, Lechler, Spectrum Technologies ve diğer	http://universal-nvg.bg/
13	Bulagro Mashini	11 369	Traktörler ve diğer	Poettinger, Hardi, Einboeck, Bogballe, Mascar, Schaeffer Lader, Badalini ve diğer	http://machines.bulagro.com/
14	Andreas Shtil	10 949	Benzin motorlu, elektrikli testereler, tırpanlar ve diğer	Stihl	http://www.stihl.bg/
15	Agromachina Group	9 810	Traktörler ve diğer	Lamborghini, Same Deutz-Fahr, Alpego, Projet, Hauer, AgroMaster, MoroAratri, Herculano ve diğer	http://www.agromachinagroup.com/ENG_About.us.html
16	Formula SH	9 705	Tarım makineleri		
17	Stoychevi 57-62	9 446	Traktörler ve diğer	Zetor, Unia Tytan. Unia Atlas ve diğer	http://www.stoychevi.com/
18	Marpex Agro	9 126	Ahududu biçer döverleri ve diğer	Oxbo, Stoll, Metal-Fasch, Mutti Amos, Deutz-Fahr, Bauer, Siloking, Milkline, SF-Filter ve diğer	http://marpex-agro.com/bg/
19	Farmer 2000	9 074	Traktörler, biçer döverler ve diğer	Sampo, Manitou, Yto, Galucho, Farmet, Kinze, Kurt ve diğer	http://farmermachinery.com/
20	Agritop	8 720	Römorklar, gübre tankları, süt sağma sistemleri ve diğer	Deleval, Weidemann, Joskin, Riela, Irtec ve diğer	http://agritop.bg/en/

Kaynak: www.capital.bg

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Müşavirliğimiz, Bulgaristan'da yerleşik tarım makina ve cihazları satan firmalara ilişkin daha ayrıntılı listeler de ilgili firmalarımıza sunabilmektedir. Diğer taraftan, aşağıda verilen elektronik kataloglardan da Bulgar firma listelerine ulaşılabilir:

<http://www.investbulgaria.com/SubCategory.php?c=3&s=39>

<http://www.bulgarianagriculture.com/Category.php?c=71>

<http://www.bgcatalog.com/index.php?lang=3>

<http://www.need.bg/en>

<http://www.business.bg/en>

<http://yellowpages.bg/business/companies/>

<http://www.investbulgaria.com/Bulgarian-Agricultural-Machinery-Companies>

<http://infobulgaria.info/bbs.php?bransh=507&lang=2>

Tarım Makina ve Cihazları Piyasasının Büyüklüğü

Müşavirliğimizin yaptığı hesaplamalara göre Bulgaristan'da tarım makina ve cihazları piyasası büyüklüğü 2015 yılında 460 milyon EURO civarındadır.

Tarım Makinaları Dış Ticareti

Bulgaristan'da tarım makina ve cihazlar piyasasının büyüklüğü ve yerel üretimin ihtiyaçları karşılama yetersiz olması dikkate alındığında dış ticaretin önemi ortaya çıkmaktadır. Nitekim, Bulgaristan'da tarım makina ve cihazlarının yenilenmesi ve buna bağlı olarak tarımsal üretimde etkinliğin artırılması büyük ölçüde tarım makina ve cihazları ithalatına bağlıdır.

İthalat

Bulgaristan'ın 2015 yılında tarım makina ve cihazları ithalatı 679 milyon EURO düzeyinde gerçekleşmiş olup son beş yıllık dönemde % 58,3 oranında artmıştır.

Ürün Grupları Bazında İthalat

Aşağıda yer alan tablodan da görüleceği üzere tarım makina ve cihazları ithalatında en büyük grup % 54,4'lük pay ile traktörlerdir. İkinci sırada % 25,8'lik pay ile biçer döverlerin de yer aldığı tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlar grubu bulunmaktadır. Söz konusu ürün grupları, Bulgaristan'da üretimlerinin olmaması ve yüksek teknoloji ürünü olarak değerlerinin yüksek olması sebebiyle sektörel ithalatın % 80'ini teşkil etmektedir. Söz konusu ürün grupları ithalatında son beş yıllık dönemde kayda değer bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Şöyle ki, traktör ithalatı % 62,2, tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihaz ithalatı % 62,6 oranında artmıştır. Söz konusu dönemde tarla ve bahçe tarımına, ormancılığa, kümes

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

hayvancılığına veya arıcılığa mahsus diğer makina ve cihazlar; kümes hayvancılığına mahsus civciv çıkartma ve büyütme makina ve cihazları ile süt sağma makinaları ve sütçülükte kullanılan makina ve cihazlar ithalatı üçe katlanmasına rağmen ürün grupları paylarının küçük olması sebebiyle sektörel ithalat rakamını pek etkilememiştir.

Tablo 8

2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Ürün Grupları Bazında Tarım Makina ve Cihazları İthalatı (Bin EURO)

GTİP	Açıklama	2011	2012	2013	2014	2015	Değişim (%)	Pay (%)	İthalatta Belli Başlı Ülkeler ve Türkiye (pozisyon ve pay)
'8701	Traktörler	227 821	260 481	272 345	277 661	369 458	62,2%	54,4%	1. Almanya %39,8 2. Belçika % 11,6 3. İtalya % 9,4 14. Türkiye % 0,9
'8433	Tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlar; çim ve ot biçme makina ve cihazları; yumurtaları, meyvaları ve diğer tarım ürünlerini ağırlık ve büyüklüklerine göre ayıran ve temizleyen makina ve cihazlar	107 927	123 508	122 780	141 882	175 479	62,6%	25,8%	1. Almanya % 40,6 2. İtalya % 19 3. Belçika % 9 13. Türkiye % 0,9
'8432	Toprağı hazırlamaya, işlemeye ve ekmeye mahsus tarla ve bahçe tarımında veya ormancılıkta kullanılan makina ve cihazlar	82 141	88 662	96 003	93 144	106 941	30,2%	15,7%	1. Almanya % 28,7 2. Fransa % 13,2 3. İtalya % 8,4 4. Türkiye % 6,5
'8436	Tarla ve bahçe tarımına, ormancılığa, kümes hayvancılığına veya arıcılığa mahsus diğer makina ve cihazlar; kümes hayvancılığına mahsus civciv çıkartma ve büyütme makina ve cihazları	5 227	11 482	9 284	10 045	15 923	204,6%	2,3%	1. Almanya % 40,1 2. Belçika % 16,6 3. Türkiye % 8
'8434	Süt sağma makinaları ve sütçülükte kullanılan makina ve cihazlar	3 615	3 095	4 756	4 324	10 196	182,0%	1,5%	1. Almanya % 64,3 2. İsveç % 14,3 3. İtalya % 6,4 6. Türkiye % 2
'8435	Şarap, elma şarabı, meyva suları veya benzeri içeceklerin imaline mahsus presler, fulvarlar ve benzeri makina ve cihazlar	2 216	1 054	1 593	1 859	1 205	-45,6%	0,2%	1. İtalya % 47,4 2. Fransa % 33,5 3. Slovenya % 5,3 8. Türkiye % 0,5
TOPLAM		428 947	488 282	506 761	528 915	679 202	58,3%	100,0%	

Kaynak: ITC

Ülkeler Bazında İthalat

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları ithalatının beşte ikisi Almanya'dan yapılmaktadır. 2015 yılında Almanya'dan gerçekleşen sektörel ithalat 262,2 milyon EURO değerindedir. Almanya, sektörel ithalatta % 0,2'lik payı olan 8435 GTİP'li ürün grubu haricinde her ürün grubunda birinci sıradadır. İtalya, sektörel ithalatta % 11,7'lik pay ve 79,2 milyon EURO'luk ithalat değeri ile ikinci sırada yer almaktadır. Belçika (% 9,1/61,9 milyon EURO), Fransa (% 6,6/45 milyon EURO), Hollanda (% 5,1/34,8 milyon EURO), Romanya (% 4,4/30 milyon EURO), İsveç (% 3,8/25,5 milyon EURO), Avusturya (% 3,3/22,5 milyon EURO), Polonya (% 2,9/19,7 milyon EURO) ve Macaristan (% 2,4/16,1 milyon EURO) sektörel ithalatta ilk onu tamamlayan ülkelerdir. Ülkemiz, Bulgaristan'ın tarım makina

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

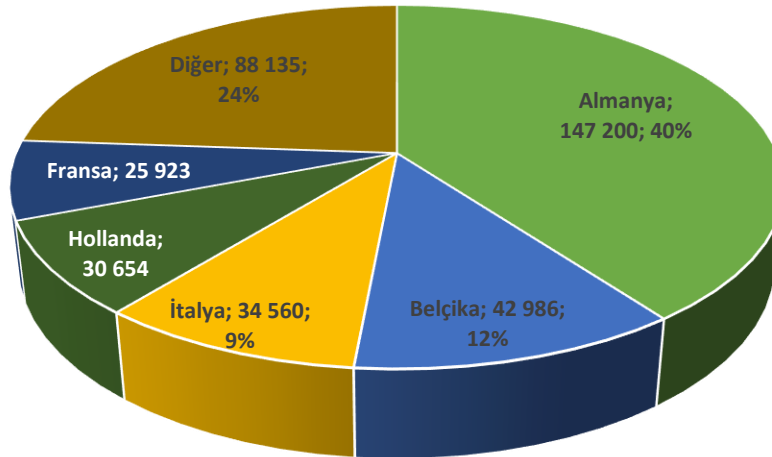
ve cihazları ithalatında % 1,9'luk pay ve 13,2 milyon EURO'luk ithalat değeri ile 11. sıraya yerleşmektedir.

2015 yılında Macaristan (% 54,6), Fransa (% 50,2), Almanya (% 48), Hollanda (% 43,2), İsveç (% 43) ve İtalya'dan (% 39,2) yapılan ithalatta yıllık bazda çarpıcı artışlar meydana gelmiştir. Türkiye'den ithalat önceki yıla göre % 13,7 oranında artmıştır. Sektörel ithalatta 6. sırada olan Romanya'dan ithalat % 40,2 gibi büyük bir oranla düşüş yaşamıştır.

Bulgaristan'ın 2015 yılında en çok ithalat yaptığı ürün grubu 8701 GTİP'li traktör ithalatında ilk beş ülkeye ilişkin bilgiler aşağıdaki şekilde verilmektedir. Almanya, % 39,8'lik pay (147,2 milyon EURO) ile traktör ithalatının yapıldığı ülkelerin başında gelmektedir. Almanya ile birlikte traktör ithalatındaki ilk beşi tamamlayan Belçika (% 11,6/43 milyon EURO), İtalya (% 9,4/34,6 milyon EURO), Hollanda (% 8,3/30,7 milyon EURO) ve Fransa (% 7/25,9 milyon EURO) toplam ithalatın dörtte üçünü oluşturmaktadır. Türkiye, % 0,9'luk pay (3,2 milyon EURO) ile Bulgaristan'ın traktör ithalatındaki 14. ülkedir.

Şekil 5

2015 Yılında Bulgaristan'ın 8701 GTİP Kodundan İthalatında Belli Başlı Ülkeler (Bin Euro/%)

Kaynak: ITC

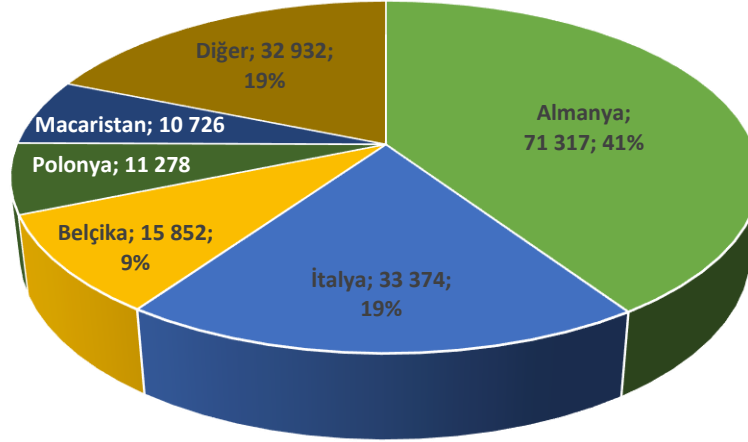
Ülkenin 2015 yılı sektörel ithalatında ikinci büyük ürün grubu olan 8433 GTİP kodlu tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlar ithalatındaki ilk beş ülke aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Almanya, bu GTİP'te de % 40,6'lık pay (71,3 milyon EURO) ile birinci sırada yer almaktadır. İtalya, ikinci sırada olup % 19'luk paya (33,4 milyon EURO) sahiptir. Belçika (% 9/15,9 milyon EURO), Polonya (% 6,4/11,3 milyon EURO) ve Macaristan (% 6,1/10,7 milyon EURO) ilk beşi tamamlamaktadır. 8433 GTİP'li ithalatta ilk beş ülke toplam ithalatın beşte dördünü teşkil etmektedir. Türkiye, % 0,9'luk pay (1,6 milyon EURO) ile 8433 GTİP kodundan ithalatta 13. sıradadır.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Şekil 6

2015 Yılında Bulgaristan'ın 8433 GTİP Kodundan İthalatında Belli Başlı Ülkeler (Bin Euro/%)

Kaynak: ITC

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihaz ithalatında bir diğer kayda değer ürün grubu olan 8432 GTİP'li toprağı hazırlamaya, işlemeye ve ekmeye mahsus tarla ve bahçe tarımında kullanılan makina ve cihazlar en çok Almanya'dan ithal edilmektedir. Almanya'nın payı % 28,7'dir (30,7 milyon EURO). Fransa (% 13,2/14,1 milyon EURO), İtalya (% 8,4/9 milyon EURO), Türkiye (% 6,5/6,9 milyon EURO) ve Romanya (% 5,9/6,4 milyon EURO) ilk beş ülkeyi tamamlamaktadır. Söz konusu beş ülkeden ithalat toplam ithalatın % 62,8'ine tekabül etmektedir.

8436, 8434 ve 8435 GTİP'li ürünlerin ithalatının toplam sektörel ithalat içerisindeki payı sırayla % 2,3, % 1,5 ve % 0,2'dir. Bulgaristan'ın 2015 yılında 8436 GTİP kodlu ithalatında Türkiye % 8'lik pay ile ve 1,3 milyon EURO değerindeki ithalat ile üçüncü sırada yer almıştır. 8434 GTİP kodlu ithalatta % 2'lik pay ile ve 205 bin EURO'luk ithalat değeri ile 6., 8435 GTİP kodlu ithalatta ise % 0,5'lik pay ve 6 bin EURO'luk ithalat değeri ile 8. pozisyona yerleşmiştir.

İhracat

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları ihracatı 2015 yılında 252,5 milyon EURO düzeyinde gerçekleşmiş olup son beş yıllık dönemde % 70,4 oranında artmıştır. Bulgaristan'ın yerel tarım makina ve cihazları üretiminin yaklaşık 30 milyon EURO olduğu dikkate alındığında, söz konusu ihracatın önemli bir kısmının reeksport olduğu anlaşılmaktadır.

Ürün Grupları Bazında İhracat

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları ihracatı yıllar ve ürün grupları itibariyle aşağıda yer alan tabloda verilmiştir. Ülkenin sektörel ihracatında, ithalatta da olduğu gibi, ilk sırada % 48,4'lük pay ile

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

traktörler, ikinci sırada % 31,4'lük pay ile tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlar ve üçüncü sırada % 12,4'lük pay ile toprağı hazırlamaya, işlemeye ve ekmeye mahsus tarla ve bahçe tarımında kullanılan makina ve cihazlar yer almaktadır. Sırayla 122,3 milyon EURO, 79,4 milyon EURO ve 31,3 milyon EURO ihracat yapılan söz konusu ürün grupları sektörel ihracatın % 92,3'ünü oluşturmaktadır. Sektörel ihracatta birinci olan 8701 GTİP kodlu traktörlerin payı 2011-2015 döneminde % 58,5'ten % 48,4'e gerilemiştir. 8433 GTİP kodunda ise tam tersi bir gelişme olmuş, pay % 18,8'den % 31,4'e yükselmiştir. 8432 GTİP kodlu ürün grubu payında önemli bir değişiklik olmamıştır.

Tablo 9

2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Ürün Grupları Bazında Tarım Makina ve Cihazları İhracatı (Bin EURO)

GTİP Kodu	Ürün Grubu	2011	2012	2013	2014	2015	2011-2015 Ort. Payı (%)	2015 Payı (%)
'8701	Traktörler	86 730	86 918	91 528	115 290	122 305	41,0%	48,4%
'8433	Tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlar; çim ve ot biçme makina ve cihazları; yumurtaları, meyvaları ve diğer tarım ürünlerini ağırlık ve büyüklüklerine göre ayıran ve temizleyen makina ve cihazlar	27 906	43 014	59 623	81 818	79 386	184,5%	31,4%
'8432	Toprağı hazırlamaya, işlemeye ve ekmeye mahsus tarla ve bahçe tarımında veya ormancılıkta kullanılan makina ve cihazlar	18 040	20 170	21 956	32 772	31 261	73,3%	12,4%
'8435	Şarap, elma şarabı, meyva suları veya benzeri içeceklerin imaline mahsus presler, fulvarlar ve benzeri makina ve cihazlar	5 418	4 740	8 385	10 513	8 789	62,2%	3,5%
'8434	Süt sağma makinaları ve sütçülükte kullanılan makina ve cihazlar	8 276	7 112	8 157	8 411	5 478	-33,8%	2,2%
'8436	Tarla ve bahçe tarımına, ormancılığa, kümes hayvancılığına veya arıcılığa mahsus diğer makina ve cihazlar; kümes hayvancılığına mahsus civiv çıkartma ve büyütme makina ve cihazları	1 839	1 796	2 548	4 488	5 282	187,2%	2,1%
TOPLAM		148 209	163 750	192 197	253 292	252 501	70,4%	100,0%

Kaynak: ITC

Ülkeler Bazında İhracat

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları ihracatının beşte dördü Romanya'ya yapılmaktadır. 2015 yılında bahse konu komşu ülkeye 200,3 milyon EURO'luk sektörel ihracat gerçekleşmiştir. Ürdün (% 3,07'lik pay ile 7,8 milyon EURO), Gürcistan (% 2,29'luk pay ile 5,8 milyon EURO), Almanya (% 2,1'lik pay ile 5,3 milyon EURO) ve İran (% 1,44'lük pay ile 3,6 milyon EURO) en çok ihracat yapılan diğer ülkelerdir. Türkiye'ye 2015 yılında 236 bin EURO'luk ihracat yapılmış olup, ülkemizin Bulgaristan'ın sektörel ihracatı içerisindeki payı % 0,09'dur.

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları ihracatında en büyük ürün grubu olan traktörlerin 2015 yılında en çok ihraç edildiği beş ülkenin verileri aşağıdaki şekilde yer almaktadır. Şekilden görüleceği üzere Romanya en çok ihracat yapılan ülkedir. Söz konusu ülkeye yapılan ihracat 97,1 milyon EURO olup, payı % 79,4'tür. Traktör ihracatında Ürdün % 6,3'lük pay ile (7,8 milyon EURO) ikinci, İran % 2,9'luk pay ile (3,5 milyon EURO) üçüncü, Gürcistan % 2,7'lik pay ile (3,3 milyon EURO) dördüncü ve

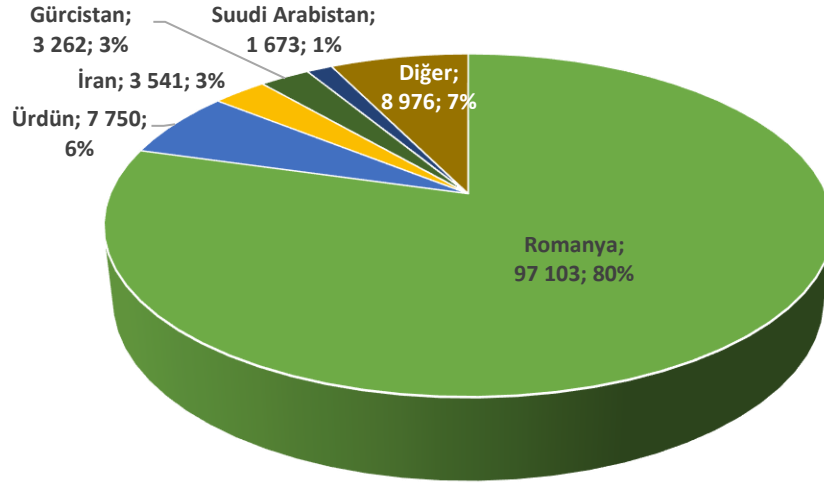

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Suudi Arabistan % 1,4'lük pay ile (1,7 milyon EURO) beşinci sırada yer almaktadır. 2015 yılında Türkiye'ye 5 bin EURO değerinde traktör ihracatı yapılmıştır.

Şekil 7

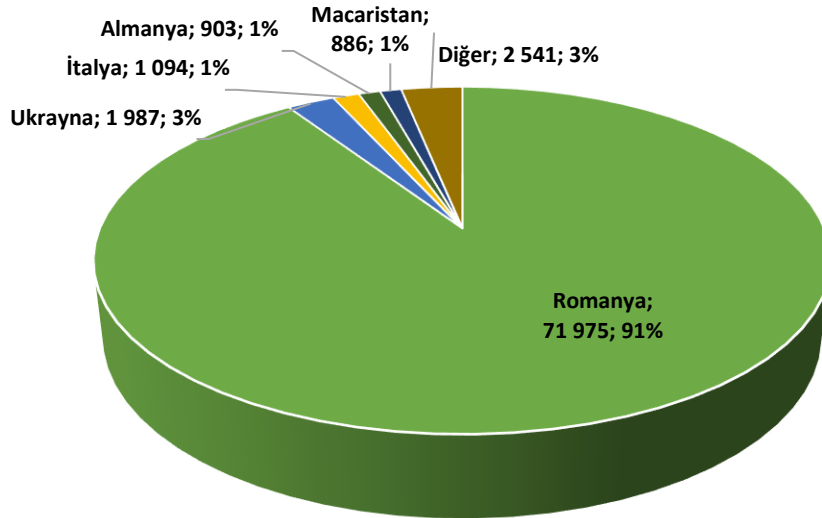
2015 Yılında Bulgaristan'ın 8701 GTİP Kodundan İhracatında Belli Başlı Ülkeler (Bin Euro/%)

Kaynak: ITC

Sektörel ihracatta bir diğer büyük ürün grubu 8433 GTİP'li tarım ürünlerinin hasat ve harman edilmesine mahsus makina ve cihazlarda yine Romanya birinci sıradadır. 2015 yılında söz konusu ülkeye 8433 GTİP kodundan 72 milyon EURO'luk ihracat gerçekleştirilmiş olup, ülkenin payı % 90,7'dir. Söz konusu ürün grubunun 2015 yılı ihracatındaki ilk beş ülkenin bilgileri aşağıda yer alan şekilde verilmektedir. İlk beşte yer alan Ukrayna'nın payı % 2,5, İtalya'nın payı % 1,4, Almanya'nın ve Macaristan'ın payları % 1,1'dir.

2015 Yılında Bulgaristan'ın 8433 GTİP Kodundan İhracatında Belli Başlı Ülkeler (Bin Euro/%)

Kaynak: ITC

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

Sektörel ihracatta % 12,4'lük payı olan 8432 GTİP'li toprağı hazırlamaya, işlemeye ve ekmeye mahsus tarla ve bahçe tarımında kullanılan makina ve cihazlar ihracatında da Romanya % 88,2'lik pay ve 27,6 milyon EURO'luk ihracat değeri ile birinci sıradadır. Yunanistan (% 2), Almanya (% 1,6), Fransa (% 1,6) ve Macaristan (% 1,5) söz konusu ihracatta ilk beşte yer almaktadır.

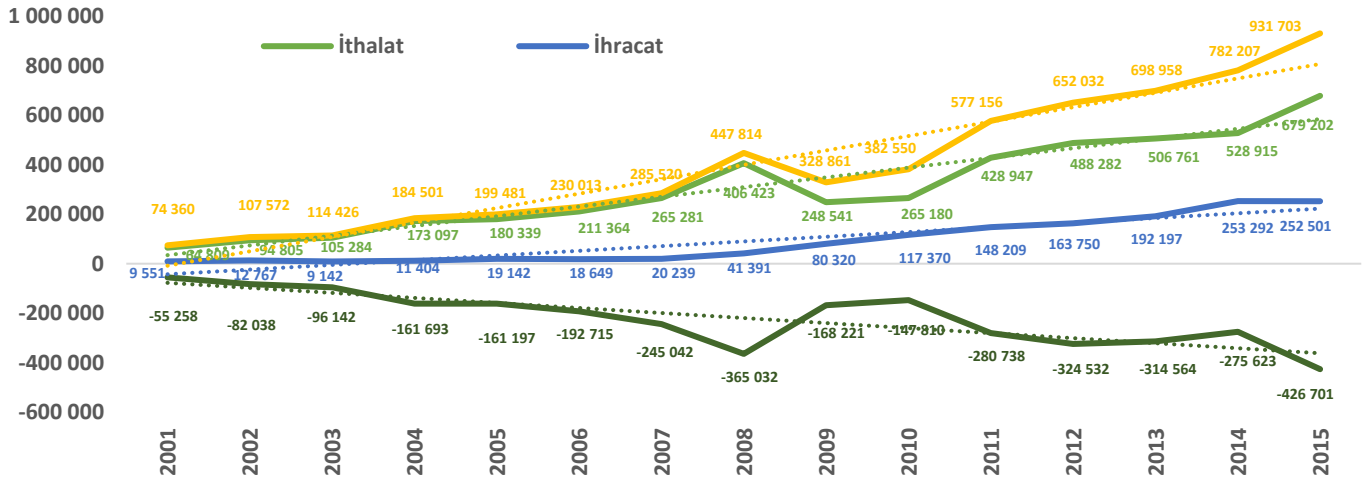
8435, 8434 ve 8436 GTİP kodlarından ihracat 2015 sektörel ihracatının % 7,7'si gibi cüzi bir kısmını teşkil etmektedir. 8435 kodundan en çok Romanya'ya (2,6 milyon EURO), 8434 kodundan en çok Kırgızistan'a (988 bin EURO) ve 8436 kodundan en çok Almanya'ya (3,5 milyon EURO) ihracat yapılmıştır.

Dış Ticaret Hacmi ve Dış Ticaret Dengesi

Bulgaristan'ın tarım makina ve cihazları dış ticareti son on beş yılda ithalata dayalı olarak önemli ölçüde gelişmiştir. Aşağıda yer alan şekilden de görüleceği üzere, dış ticaret hacmi 2001-2015 döneminde 13'e katlanarak 932 milyon EURO'ya ulaşmıştır. İthalat 10 kat, ihracat ise baz etkisinden dolayı 26 kat artmıştır. Ancak, şekilde de açık bir biçimde görüldüğü gibi, Bulgaristan net tarım makina ve cihazları ithalatçısıdır. Nitekim, 2015 yılında 427 milyon EURO'luk bir dış ticaret açığı meydana gelmiştir. Dış ticaretin artarak açık vermesi büyük ölçüde traktörler ve biçer döver ithalatından kaynaklanmaktadır. Söz konusu makineler Bulgaristan'da tarım makina ve cihaz piyasasının yaklaşık dörtte üçünü oluşturmaktadır.

Şekil 8

2001-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Tarım Makina ve Cihazı Dış Ticareti (Bin EURO)

Kaynak: ITC

On beş yılda ithalat ve ihracatta ağırlığı büyük ürün grupları olan 8701, 8433 ve 8432 GTİP'lerinde en büyük artışlar meydana gelmiştir. 8701 GTİP kodundan ithalat 8'e, 8433'ten ithalat 16'ya, 8432'den ithalat 26'ya katlanmıştır. 8701 GTİP kodundan ihracat 25'e, 8433'ten ihracat 86'ya, 8432'den ihracat ise 30'a katlanmıştır. Ürün grupları itibariyle dış ticaret dengesi incelendiğinde

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

yalnızca 8435 GTİP'li grupta (şarap, elma şarabı, meyva suları veya benzeri içeceklerin imaline mahsus presler, fulvarlar ve benzeri makina ve cihazlar) 2015 yılında 7,6 milyon EURO büyüklüğünde pozitif bir denge olduğu dikkat çekmektedir. Bu GTİP'te Bulgaristan, dönemin başındaki negatif dengeyi dönemin sonunda fazlaya çevirebilmiş ve net ihracatçı olabilmektedir.

Dış ticaretteki trendler, Bulgaristan tarım sektöründe kullanılan makina ve cihazların yaş durumu ve tarımsal üretimi olan diğer ülkelere göre daha yoğun kullanıldıkları için makinelerin daha çabuk aşınması Bulgaristan'da tarım makina ve cihazları sektörünün potansiyel vaad ettiğine ve gelecek yıllarda ithalattaki artış trendinin devam edeceğine işaret etmektedir.

Bulgaristan'ın Türkiye'den Sektörel İthalatı

2015 yılında Bulgaristan'ın Türkiye'den tarım makina ve cihazları ithalatı 13,2 milyon EURO büyüklüğünde olup, Bulgaristan sektörel ithalatının % 1,9 gibi küçük bir kısmını oluşturmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda Bulgaristan'ın Türkiye'den tarım makina ve cihazları ithalatına ve Türkiye'nin Bulgaristan tarım makinası ve cihazları ithalat ihtiyaçlarını karşılama potansiyeline ilişkin veriler yer almaktadır. Tablodan da görüleceği üzere, Türkiye'nin ürün grubu bazında tarım makina ve cihazları ihracat potansiyeli büyük ölçüde Bulgaristan'ın ithalat potansiyelini karşılayabilecek büyüklükte olmasına rağmen ithalat çok düşük düzeyde gerçekleşmektedir. 8432 GTİP kodundan Türkiye'nin ihracat potansiyeli Bulgaristan'ın ithalat potansiyelinin % 70'i kadardır, ancak ithalatın sadece % 6,5'i Türkiye'den gerçekleşmektedir. 8701 GTİP kodunda söz konusu oranlar % 104'e %1, 8433'lü GTİP'te % 35'e % 1, 8436'lı GTİP'te % 455'e % 8, 8434'lü GTİP'te % 258'e % 2, 8435'li GTİP'te % 138'e % 0,5'tir. Anlaşıldığı üzere, Türkiye açısından değerlendirilemeyen büyük bir potansiyel mevcuttur. Türkiye'nin ihracat potansiyeli ile Bulgaristan'ın ithalat kapasitesi birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'nin ve Türk ihracatçısının girişimci politika ve uygulamalarla Bulgaristan'a daha fazla ihracat yapabilmesinin muhtemel olduğu anlaşılmaktadır. Mevcut durumda, Türkiye'nin ihracat potansiyelini icra edememesinin, AB ülkeleri (Almanya, İtalya başta olmak üzere vs.) EXİM Bankalarının etkin kredi ve sigorta uygulamalarından ve AB fonları kapsamında AB üretimi ürünlerin önceliklendirilmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 10

2011-2015 Döneminde Bulgaristan'ın Türkiye'den Tarım Makina ve Cihazları İthalatı (Bin EURO) ve Türkiye'nin Bulgaristan'a Tarım Makina ve Cihazları İhracat Potansiyeli

GTİP	Bulgaristan'ın Türkiye'den İthalatı					Türkiye'nin Toplam İhracatı					Bulgaristan'ın Toplam İthalatı				
	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015	2011	2012	2013	2014	2015
'8432	5 202	6 958	7 706	7 343	6 917	45 181	57 936	66 535	72 145	73 984	82 141	88 662	96 003	93 144	106 941
'8701	1 673	2 570	1 738	2 240	3 180	264 955	311 683	317 486	360 359	385 267	227 821	260 481	272 345	277 661	369 458
'8433	630	711	1 243	1 187	1 571	33 529	46 330	50 337	57 252	61 922	107 927	123 508	122 780	141 882	175 479
'8436	521	588	1 002	560	1 280	37 457	52 288	47 329	53 470	72 435	5 227	11 482	9 284	10 045	15 923
'8434	103	197	136	241	205	15 149	13 648	19 040	25 472	26 328	3 615	3 095	4 756	4 324	10 196
'8435	0	2	1	3	6	627	967	1 339	1 137	1 658	2 216	1 054	1 593	1 859	1 205
TOPLAM	8 129	11 026	11 826	11 574	13 159	396 898	482 852	502 066	569 835	621 594	428 947	488 282	506 761	528 915	679 202

Kaynak: ICT

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2015 yılında Türkiye'den en çok 8432 GTİP kodundan ithalat yapılmıştır. Söz konusu ithalat, beş yılda % 33 oranında artmış, 2015 yılında Bulgaristan'ın bahse konu GTİP'ten ithalatının % 6,5'ini oluşturmuştur. Bu GTİP'ten ithalatta Almanya % 28,7'lik pay ile birinci sırada yer almaktadır. Türkiye ise dördüncü sırada yer almıştır. Bu GTİP'ten ithalatta Bulgaristan'ın diğer büyük partnerleri Fransa (% 13,2), İtalya (% 8,4) ve Romanya'dır (% 5,9).

Türkiye'den sektörel ithalatta 8701 GTİP'li traktörler ikinci sırada yer almaktadır. Beş yılda söz konusu ithalatta % 90 oranında bir artış yaşanmıştır. 2015 yılında Almanya (% 39,8'lik pay), Belçika (% 11,6), İtalya (% 9,4), Hollanda (% 8,3) ve Fransa (% 7) en çok ithalat yapılan beş ülke olmuştur. Türkiye, Bulgaristan'ın traktör ithalatında 14. sırada yer almıştır.

Artış, 8433 ve 8436 GTİP kodlarında sırayla % 149 ve % 146'lık oranlar ile daha da çarpıcı olmakla birlikte baz etkisinden kaynaklanmıştır. 8434 GTİP kodundan gerçekleşen ithalat ise son beş yılda % 99 oranında artmıştır. Söz konusu GTİP'lerde Türkiye'nin en büyük rakipleri Almanya, İtalya, Belçika, Polonya, Macaristan, Avusturya, İsveç, Yunanistan, Hollanda'dır.

MEVZUAT

Bulgaristan'da tarım makinalarının piyasaya erişimi AB mevzuatı çerçevesinde Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanlığı'nın yetki alanında yürütülmektedir. AB mevzuatı kapsamında Araç/Aksam tip onayı belgesi ve/veya CE işareti aranmaktadır.

Araç/Aksam Tip Onayı Belgesi

Aşağıda sıralanan tarım makina ve cihazlarının Bulgaristan piyasasına erişimi için üreticinin Araç/Aksam tip onayı belgesine (bir örneği EK 1'de verilmiştir) sahip olması gerekmektedir (Tarım ve Orman Makinaları Kayıt ve Kontrol Kanunu 9. maddesi):

1. Traktörler;
2. Römorklar;
3. Tarımda ve ormancılıkta traktör tarafından çekilmesi için tasarlanmış kendinden hareketli olmayan değiştirilebilir cihaz;
4. 1-3 arasında sıralanan makinalara ilişkin sistemler, cihazlar ve teknik bileşenler;
5. Tarım makinaları için üretilmiş içten yanmalı motorlar.

Üreticilerin tarım makinalarına ilişkin herhangi bir AB üye ülkesinden aldıkları Araç/Aksam tip onayı belgesi Bulgaristan'da geçerlidir. Üreticiler, Araç/Aksam tip onayı belgesi ile bağlantılı olarak ürettikleri tarım makina ve cihazları satışında, bunların Araç/Aksam tip onayı belgesi kapsamında olduklarını gösteren uygunluk belgesi (bir örneği EK 2'de verilmiştir) hazırlayıp alıcılara ibraz etmek

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

zorundadır (AB 167/2013 sayılı Regülasyonu'nun 33. maddesi). Bahse konu uygunluk belgesinin Bulgarca dilinde hazırlanması gerekmektedir. Buna ilaveten, üreticiler tarım makinalarına üretici ismi, araç kategorisi, Araç tip onayı belge numarası vs. gibi bilgileri içeren bir tabela (bir örneği EK 3'te verilmiştir) iliştiirmek zorundadır (AB'nin 167/2013 Regülasyonu'nun 34. maddesi ve AK'nun 2015/504 sayılı İcra Regülasyonu'nun 5. maddesi).

Bulgaristan'da Araç/Aksam tip onayı belgesi Tarım ve Gıda Bakanlığı tarafından verilmektedir. Araç/Aksam tip onayı belgesi için aşağıdaki evrakların ibraz edilmesi gerekmektedir:

1. Üreticinin Türkiye mevzuatına göre kaydı olduğunu gösteren ticaret sicil kaydı örneği;
2. Başvurunun temsilci tarafından yapıldığı durumlarda – temsilci ile üretici arasındaki sözleşmenin noter tarafından tasdik edilmiş örneği;
3. AB'nin 167/2013 Regülasyonu'nun 23. ve 24. maddelerinde ele alınan evraklar;
4. Araç/Aksam tip onayı belgesi ücretinin ödendiğini gösteren belge (EFT, swift, havale vs.);
5. Bu tür başvurunun diğer AB ülke yetkili kurumları nezdinde yapılmadığına dair beyanname.

Başvuru ibraz edildikten 1 ay içerisinde Tarım ve Gıda Bakanı, üreticinin Araç/Aksam tip onayı belgesinin gerektirdiği şartlara uyup uymadığına dair kararını açıklamaktadır. Bulgaristan Tarım ve Gıda Bakanı, verdiği kararda üretici tarafından sunulan teknik dokümantasyonun AB 167/2013 sayılı Regülasyonu'nun 17., 18., 19., ve 28. maddeleri ile uyumlu olup olmadığını kontrol etmektedir.

Araç/Aksam tip onayı belgesi gerektiren durumlarda tarım makinalarının Bulgaristan'a ithalatında dikkat edilmesi gereken konular:

1. Araç/Aksam tip onayı belgesi;
2. Tarım araçlarının Araç/Aksam tip onayı kapsamında olduğunu gösteren uygunluk belgesi;
3. Üretici ismi, araç kategorisi, AB tip onay belge numarası vs. gibi bilgileri içeren araç tabelası;

CE İşareti

Araç/Aksam tip onayı belgesi aranmayan tarım makina ve cihazlarının Bulgaristan piyasasına erişiminde makinalar üzerinde CE işareti (bir örneği EK 4'te verilmiştir) şartı getirilmekte ve/veya makinaların Bulgaristan piyasasına sürüldükleri anda buldukları durumu gösteren bir beyanname istenmektedir (Tarım ve Orman Makinaları Kaydı ve Kontrolü Kanunu 9d. maddesi, 3. fıkrası). Söz konusu beyanname yer alması gereken bilgiler şöyledir:

1. Üretici veya temsilci isim ve adresi;

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

2. Bulgaristan’da teknik dosya hazırlamaya yetkili olan kişinin isim ve adresi;
3. Makinanın tarifi ve tanımlanması – genel isim, fonksiyon, model, tip, seri numarası ve ticari isim;
4. Makinanın AB 2006/42/EC sayılı Direktif gereklerine uyduğuna dair beyanname;
5. AB şartlarına uygunluğu tasdik eden onaylanmış kuruluşun ismi, adresi ve sicil numarası;
6. AB kalite standartlarının karşılandığını tasdik eden onaylanmış kuruluşun ismi, adresi ve sicil numarası;
7. Makinanın üretiminde Avrupa’da kabul edilmiş standartların kullanıldığı durumlarda bu standartların belirtilmesi;
8. Makinanın üretiminde diğer standart veya teknik özelliklerin kullanıldığı durumlarda bunların belirtilmesi;
9. Bahse konu beyannamenin hazırlandığı yer ve tarih;
10. Üretici tarafından yetkilendirilmiş kişinin ismi ve imzası.

Araç/Aksam tip onayı belgesi gerektirmeyen durumlarda tarım makinalarının Bulgaristan’a ithalatında dikkat edilmesi gereken konular:

1. CE işareti;
2. Makinaların Bulgaristan piyasasına sürüldükleri anda buldukları durumu gösteren beyanname.

SEKTÖREL FUARLAR

Tablo 11

Bulgaristan’daki Sektörel Fuarlar

Sıra	Fuarın Adı	Fuarın düzenlendiği şehir	Fuarın düzenlendiği sektör	Organizatörün adı	Organizatör web adresi
1	BATA Agro, 16-19 Mayıs 2017	Stara Zagora	Tarım makinaları	Bulgarian Association of Traders of Agromachinery	http://association.bata-agro.org/
2	Agra, 22-26 Şubat 2017	Plovdiv	Tarım ve tarım makinaları	International Fair Plovdiv	http://www.fair.bg/en/
3	Plovdiv Technical Fair, 25-30 Eylül 2017	Plovdiv	Tarım makinaları dahil makina sektörü	International Fair Plovdiv	http://www.fair.bg/en/

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

İLGİLİ DEVLET KURUMLARI, SEKTÖREL KURULUŞLAR, SEKTÖREL SİTELER

- Tarım ve Gıda Bakanlığı - <http://www.mzh.government.bg/mzh/en/Home.aspx>
- Devlet Tarım Fonu - <http://www.dfz.bg/en/>
- Bulgaristan Tarım Makinaları Satıcıları Derneği - <http://association.bata-agro.org/>
- Bağ ve Şarap İcra Ajansı - <http://www.eavw.com/index.php?lg=en>
- Çin ile Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri Arasında Tarım Alanındaki İşbirliğini Teşvik Etme Merkezi - http://china2ceec.org/en/home_page_en
- Bulgaristan'da Tarımsal Üreticiler Derneği - <http://azpb.org/en/> , info@azpb.org
- Bulgaristan Çiftçiler Derneği - <http://www.baf-bg.org/>
- Ulusal Tarım Kooperatifleri Birliği - <http://www.nszkb.com/> , nszkb@abv.bg
- "Bioselena" Organik Tarım Vakfı - <http://bioselena.com/en/> , bioselena@mail.bg
- Ekolojik Tarım Üreticileri Derneği - <http://www.agroecology.bg/> , office@agroecology.bg
- Ulusal Kırsal Ağ - <http://www.nsm.bg/en>
- <http://inteliagro.bg/>
- <http://agropazar.bg/>
- <http://tractor.bg/>
- <http://agro.bg/>
- <http://www.fermer.bg/>
- <http://fermera.bg/>
- <http://agronet.bg/>
- <http://agroplovdiv.bg/>
- <http://www.agroinfocenter.com/>
- <http://agrozona.bg/>
- <http://www.agrobusiness.bg/> (dergi)
- <http://www.agrocompass.bg/> (dergi)
- <http://www.agronom-bg.com/> (dergi)
- <http://oralo.bg/?cat=3> (dergi)
- <http://www.jaem.info/index-en.html> (dergi)
- <http://praktichnozemedelie.com/w/p/c/4/bg> (dergi)

M. Emrah SAZAK

Ticaret Başmüşaviri

Türkiye Cumhuriyeti Sofya Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

Bulgaria Bulvarı № 98, Giriş D, kat 7, Sofya 1680

Telefon: 00359 2 958 12 02, Fax: 00359 2 958 14 25, Web: www.economy.gov.tr

İletişim: Rapora ilave etmek istediğiniz konular ve önerilerinizin için bize e-mail adresimiz üzerinden ulaşabilirsiniz : sofya@ekonomi.gov.tr

Araç/Aksam Tip Onayı Örneği:

Model of the EU whole-vehicle type-approval certificate for a complete vehicle type

EU TYPE-APPROVAL CERTIFICATE

MODEL A

(to be used for type-approval of a complete vehicle)

EU WHOLE-VEHICLE TYPE-APPROVAL CERTIFICATE

Identification of type-approval authority

Communication concerning:

— EU whole-vehicle type-approval ⁽¹⁾	of a complete vehicle type
— extension of EU whole-vehicle type-approval ⁽¹⁾	
— refusal of EU whole-vehicle type-approval ⁽¹⁾	
— withdrawal of EU whole-vehicle type-approval ⁽¹⁾	

with regard to Regulation (EU) No 167/2013, as last amended by (Commission Delegated) ⁽¹⁾ Regulation (EU) (No) ⁽¹⁾ .../... ⁽¹⁾ ⁽⁵⁾ (of the European Parliament and of the Council) ⁽¹⁾

EU type-approval number: ...

Reason for extension/refusal/withdrawal ⁽¹⁾: ...

SECTION I

1.1. Make (trade name of manufacturer): ...

1.2. Type ⁽²⁾: ...

1.2.1 Variant(s) ⁽²⁾: ...

1.2.2 Version(s) ⁽²⁾: ...

1.2.3. Commercial name(s) (if available): ...

1.3. Category, subcategory and speed index of vehicle ⁽³⁾: ...

1.4. Company name and address of manufacturer of the complete vehicle: ...

1.4.1. Name(s) and address(es) of assembly plants: ...

1.4.2. Name and address of manufacturer's authorised representative, if any: ...

SECTION II

1. Technical service responsible for carrying out the tests: ...

2. Date of test report: ...

3. Number of test report: ...

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

SECTION III

The undersigned hereby certifies the accuracy of the manufacturer's description in the attached information document of the vehicle type described above, for which one or more representative samples, selected by the EU type-approval authority, have been submitted as prototypes of the vehicle type and that the attached test results apply to the vehicle type.

1. The complete vehicle type meets/does not meet ⁽¹⁾ all relevant requirements as listed in Annex I to Regulation (EU) No 167/2013.

1.1. Restrictions of validity ⁽¹⁾ ⁽⁶⁾: ...

1.2. Waivers applied ⁽¹⁾ ⁽⁷⁾: ...

1.2.1. Reasons for the waivers ⁽¹⁾ ⁽⁷⁾: ...

1.2.2. Alternative requirements ⁽¹⁾ ⁽⁷⁾: ...

2. The approval is granted/extended/refused/withdrawn ⁽¹⁾

2.1. The approval is granted in accordance with Article 35 of Regulation (EU) No 167/2013 and the validity of the approval is thus limited to dd/mm/yy ⁽⁶⁾.

Place: ...

Date: ...

Name and signature (or visual representation of an 'advanced electronic signature' according to Directive 1999/93/EC of the European Parliament and of the Council, including data for verification):

Attachments:

Information package

Test results

Name(s) and specimen(s) of the signature(s) of the person(s) authorised to sign certificates of conformity and a statement of their position in the company

A completed specimen of the certificate of conformity

NB:

—If this model is used for type-approval of a vehicle as an exemption for new technology or new concept, pursuant to Article 35 of Regulation (EU) No 167/2013, the heading of the certificate shall read 'EU WHOLE-VEHICLE PROVISIONAL TYPE-APPROVAL CERTIFICATE VALID ONLY ON THE TERRITORY OF ... ⁽⁴⁾'. The provisional type-approval certificate shall also specify the restrictions that have been imposed as to its validity in accordance with Article 25(4) of Regulation (EU) No 167/2013.

—If this model is used for vehicle type-approval for a national small series, pursuant to Article 37 of Regulation (EU) No 167/2013, it shall not bear the heading 'EU VEHICLE TYPE-APPROVAL CERTIFICATE'. The text shall specify the nature of the waivers, the reasons for them and the alternative requirements pursuant to Article 37(2) of Regulation (EU) No 167/2013.

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

EK 2

Tarım Makinalarının Araç/Aksam Tip Onayı Kapsamında Olduklarını Gösteren Uygunluk Belgesi Örneği:

Models for the certificate of conformity

CERTIFICATE OF CONFORMITY ACCOMPANYING EACH VEHICLE IN THE SERIES OF THE TYPE WHICH HAS BEEN APPROVED

Section I
MODEL A — COMPLETE VEHICLES

[Year] ⁽¹⁾ ^(33a)	[Sequential number] ⁽¹⁾ ^(33a)
--	---

EU CERTIFICATE OF CONFORMITY

The undersigned: [.....] (full name and position)]

hereby certifies that the following complete vehicle:

- 1.1. Make (trade name of the manufacturer): .....
- 1.2. Type ⁽²⁾: .....
- 1.2.1. Variant ⁽²⁾: .....
- 1.2.2. Version ⁽²⁾: .....
- 1.2.3. Commercial name (if available): .....
- 1.3. Category, subcategory and speed index of vehicle ⁽³⁾: .....
- 1.4. Company name and address of manufacturer: .....
- 1.4.2. Name and address of manufacturer's authorised representative (if any): .....
- 1.5.1. Location of the manufacturer's statutory plate(s) ⁽⁸⁾: .....
- 1.5.2. Method of attachment of the manufacturer's statutory plate(s): .....
- 1.6.1. Location of the vehicle identification number on the chassis: .....
2. Vehicle identification number: .....

conforms in all respects to the type described in EU type-approval ..... (type-approval number including extension number) issued on ..... (date of issue) and

can be permanently registered in Member States having right/left ⁽¹⁾-hand traffic and using metric/imperial ⁽¹⁾ units for the speedometer ⁽²⁾.

(Place) (Date) ...

Signature: ...

NB:

- If this model is used for type-approval of a vehicle as an exemption for new technology or new concept, pursuant to Article 35 of Regulation (EU) No 167/2013, the heading of the certificate shall read 'PROVISIONAL EU-CERTIFICATE OF CONFORMITY VALID ONLY ON THE TERRITORY OF ... ⁽³⁶⁾'. The provisional certificate of conformity shall also display in its title, instead of 'COMPLETE VEHICLES' the phrase: 'FOR COMPLETE VEHICLES, TYPE-APPROVED IN APPLICATION OF ARTICLE 35(2) OF REGULATION (EU) No 167/2013 OF 5 FEBRUARY 2013 ON THE APPROVAL AND MARKET SURVEILLANCE OF AGRICULTURAL OR FORESTRY VEHICLES (PROVISIONAL APPROVAL)' in accordance with Article 33(7) of Regulation (EU) No 167/2013.
- If this model is used for vehicle type-approval for a national small series, pursuant to Article 37 of Regulation (EU) No 167/2013, it shall display in its title, instead of 'COMPLETE VEHICLES' the phrase: 'FOR COMPLETE VEHICLES TYPE-APPROVED IN SMALL SERIES' and in close proximity the year and the sequential number of production in accordance with Article 33(8) of Regulation (EU) No 167/2013.

Tarım Araçlarının Üzerinde Bulunması Gereken Tabela Örneği:

1. MODEL A for a T1b-category vehicle

SOFIA TRAKTOR WERKE.

T1b

e6*167/2013*01223

5DRH123UPAX000001

5 590 kg

A-1: 2 390 kg

A-2: 3 200 kg

	T-1	T-2	T-3
B-1	3 000 kg	4 000 kg	2 000 kg
B-2	3 000 kg	4 000 kg	2 000 kg
B-3	6 000 kg	8 000 kg	4 000 kg
B-4	12 000 kg	15 000 kg	9 000 kg

2. MODEL B for stage 1 of a C2a-category vehicle

JEAN NICOLE TRACTORS Ltd.

C2a STAGE 1

e3*167/2013*14863

ZFS159000AZ000055

820 kg

A-1: 366 kg

S-2: 454 kg P: 255 kPa

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

	T-1	T-2	T-3
B-1	1 000 kg	2 000 kg	1 000 kg
B-2	1 000 kg	2 000 kg	1 000 kg
B-3	2 000 kg	3 000 kg	2 000 kg
B-4	4 000 kg	5 000 kg	4 000 kg

3. MODEL C for a rigid drawbar R2a-category vehicle

REMORQUES HENSCHLER SA.

R2a

e12*167/2013*00053

YA9EBS37009000005

2 250 kg

A-0: 1 100 kg

A-1: 850 kg

A-2: 1 200 kg

	T-1	T-2	T-3
B-1	1 000 kg	1 000 kg	1 000 kg
B-2	1 000 kg	1 000 kg	1 000 kg
B-3	2 000 kg	2 000 kg	2 000 kg
B-4	2 000 kg	2 000 kg	2 000 kg

SOFYA TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

EK 4

CE İşareti Örneği:

